

א. הכינו 'תיק ראיות' ובו:

1. הסבר המושג 'כיבוש העבודה'.
2. תיאור המאבק בין מי שתמכו ברעיון זה ובין מי שהתנגדו לו.
3. הנימוקים של כל צד במאבק.
4. נתונים הנוגעים לעוסקים בחקלאות בישראל כיום. (עד כמה החקלאות היא ענף מרכזי בכלכלה הישראלית? כמה עובדים זרים עוסקים בחקלאות? וכדומה.)

ב. ערכו בכיתה משפט: התחלקו לנציגי הצדדים ולחבר מושבעים. הציגו בפני החברים לכיתה את העובדות, העמדות והנימוקים שאספתם בתיק הראיות, ובקשו מחבר המושבעים להביע עמדה בעד או נגד הרעיון 'עבודה עברית', ולנמק.

כתב: אליסף תל-אור

ג'א'ס א'מ'צ'י'א'ל: עבודת עברית ועובדים זרים

אם תטיילו ברחובותיה של העיר הרצלייה, אולי תגיעו לרחוב בעל שם מפתיע:

דוד שי ויקיפדיה

עבודת אדמה

?

- א. אילו תחושות מעורר בכם הביטוי 'כיבוש העבודה'?
- ב. האם הוא נשמע לכם חיובי או שלילי? מדוע?
- ג. אילו פרטי מידע על מושג זה אתם יכולים ללמוד מהשלט עצמו?
- ד. שערו מידי מי היה צריך לכבוש את העבודה.
- ה. חשבו מה היו הנימוקים של התומכים ברעיון זה, ומה היו הנימוקים של המתנגדים לו.

הביטוי 'כיבוש העבודה' נוצר בימי העלייה השנייה, בשנים 1904 - 1914. רבים מהעולים בשנים אלו היו חלוצים וחלוצות צעירים וצעירות שהאמינו בערכים המקדשים את העבודה ואת העמל. הם ראו בעמל ובעבודה את תכלית הקיום של האדם, בניגוד לדרך החיים בגולה, דרך של לימוד, עיון ורוחניות. הם התנגדו לחיים של היהודים בגולה ורצו בדבריהם ובמעשיהם ליצור 'יהודי חדש'. מלבד מטרות ערכיות אלו, הם ראו בעבודת הכפיים כלי מרכזי בבניית הארץ ובפיתוח היישוב היהודי.

באותם הימים הועסקו במושבות היהודיות ברחבי הארץ פועלים ערביים יושבי הארץ. החלוצים והחלוצות בני העלייה השנייה התנגדו להעסקה זו, ועשו כל שביכולתם להביא לידי כך שכל העבודה ביישובים היהודיים תתבסס אך ורק על עבודה עברית. אך היו גם שהתנגדו לרעיון וטענו שלא רק שהוא בלתי אפשרי מבחינת היישוב היהודי בארץ באותם ימים, אלא שהוא עלול להגביר את המתח שבין היהודים והערבים תושבי הארץ.

ציפורה זייד

א.נסו לדמיין את מציאות החיים בימים שלפני קום המדינה: היישוב היהודי בארץ הולך ומתפתח, אבל הוא עדיין יישוב צעיר, קטן וחלש. חשבו אילו נימוקים נוספים יכולים להיות בעד ונגד רעיון 'כיבוש העבודה'.
ב. עם איזו עמדה אתם מזדהים, בעד או נגד כיבוש העבודה? נמקו.

בדרכם להגשמת החזון נתקלו אותם חלוצים וחלוצות בקשיים רבים. למשל, בעונות הקטיף, אז נדרשות ידיים עובדות רבות, לא נמצאו מספיק יהודים שרצו או יכלו לעבוד בעבודת האדמה.

אחד הפתרונות היה גיוס העולים מתימן לחקלאות. הייתה מחשבה שהעולים מתימן יוכלו לשמש פועלים כיוון שבתמן הם עסקו בעבודת כפיים, ושהם ידבקו בעבודה הקשה למרות התנאים הקשים - מתוך אמונתם הדתית או מתוך המחויבות שלהם למשפחותיהם (כי בניגוד לחלוצים ולחלוצות הצעירים שבאו רובם בגפם, לכד, ולא היו מחויבים לפרנס משפחות, העולים מתימן עלו עם בני משפחותיהם והיו חייבים לפרנס אותם).

אחר כך התברר שהעולים מתימן אינם מיומנים בעבודת אדמה, ושהיחס כלפיהם היה לא הגון ומפלה: הם קיבלו שכר נמוך יותר מחבריהם האשכנזים וחיו בתנאים מחפירים. עם השנים נוצרה 'התאחדות התימנים' שביקשה לעמוד על זכויותיהם. אומנם תרומת העולים מתימן הייתה רבה והיו שראו בה את התגשמות העברי הקדום (כך, למשל, מתארת את הדברים רחל המשוררת בשירה 'עבריייה'), אך פעולות אלו לא הצליחו להגשים את חזון העבודה העברית וכיבוש העבודה. תהליך זה המשיך להיות לב-ליבה של העשייה של אותם חלוצים וחלוצות, והוא שהוביל להקמת יישובים יהודיים חדשים המבוססים אך ורק על עבודה עברית.

ישיעו הכהן חלב עז

